

בס"ד, אדר א תשפ"ב

דבר תורה לפרשת כי תשא – ד"ר מירב סויסה

בפרשת השבוע מופיעה מצוות מחצית השקל (פרק ל)

(יא) וַיְדַבֵּר יְקֹזֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יב) כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנִתְּנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לִיקּוֹק בְּפִקּוֹד אֲתֶם:

(יג) זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לִיקּוֹק:

(יד) כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים מִפֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְקֹזֵק:

(טו) הָעֶשְׂרִי לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחֲצִית הַשֶּׁקֶל לִתֵּת אֶת תְּרוּמַת יְקֹזֵק לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם:

(טז) וְלִקְחֹת אֶת כֶּסֶף הַכִּפָּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתְּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזָכְרוֹן לִפְנֵי יְקֹזֵק

לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם:

מפשט הפסוקים עולה כי המטרה של מחצית השקל היא על מנת לספור את בני ישראל, בצורה "בטוחה", ש"לא יהיה בהם נגף", באופן כזה שמחצית השקל היא בעצם "כסף הכיפורים", פידיון הנפש, והוא משמש לעבודת המשכן.

במשנה (שקלים פרק א משנה א) מופיעה מצוות מחצית השקל כמצווה קבועה, ולדורות:

באחד באדר משמיעין על השקלים.

וכפי שמסביר הרמב"ם, בפירושו למשנה:

ופירוש משמעין, מכריזין עליהם שיכינו בני אדם שקליהם, כדי שתהיה תרומת הלשכה בזמנה כלומר בראש חדש ניסן כמו שהיה בתחלה כלומר בזמן המדבר, תרומה ראשונה היתה בראש חדש ניסן, והוא אמרם בו ביום הוקם המשכן בו ביום נתרמה תרומה, ונאמר בהקמת המשכן בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן (שמות מ יז).

לדורות הפכה להיות מחצית השקל המקור לכספי תרומת הלשכה ממנה היו נקנים קורבנות התמיד. במגילת תענית מופיע חג שקבעו חז"ל לזכר נצחונם במחלוקת על הבייתוסים בעניין כספי קורבנות התמיד: אליו יומיא דילא לאתענא בהון ומקצתהון דילא למספד בהון. מן ריש ירחא דניסן עד תמניא ביה אתוקם תמידא, דילא למספד. [=אלו ימים שלא מתענים בהם ולא סופדים בהם. מראש חודש ניסן ועד שמונה בו הוקם התמיד, שלא לספוד]

שהיו ביתוסין אומרים מביאים תמידים משל יחיד, זה מביא שבת אחד וזה מביא שתי שבתות, וזה מביא

שלושים יום. ומה היו דורשים? אמרו "את הכבש האחד תעשה בבקר" (במדבר כח ד) ליחיד משמע. אמרו להם

חכמים אין אתם רשאים לעשות כן לפי שאין קרבן בא אלא משל כל ישראל שנאמר "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו" (במדבר כח ב)... שיהו כולם באים מתרומת הלשכה... וכשגברו עליהם ונצחום התקינו שיהו שוקלים שקליהם ומניחים אותם בלשכה, והיו תמידים קרבים משל ציבור וכל אותן הימים שדנום עשאוים ימים טובים.

הביתוסים סברו שכל אדם יכול לנדב כסף לקורבן תמיד : למשל אדם שרוצה לתרום קרבן תמיד ביום ההולדת שלו, ביארציט של אמא שלו, לרפואת קרוב משפחה וכדומה. לכאורה נראה שזה דבר טוב אבל חכמים התנגדו לכך בתוקף, עד כדי כך, שכאשר הכריעו במחלוקת כנגד הדעה הזו – קבעו את הימים האלו לימי חג. מדוע? מה כל כך הפריע לחכמים? חכמים רצו שקורבנות התמיד יבואו מתרומת הלשכה, שהכסף שבה, כפי שהזכרנו, הוא ממחצית השקל, דהיינו מגיע מכל עם ישראל. חכמים יוצרים זיקה בין המקדש ובין כל יהודי ויהודי באשר הוא. מחצית השקל היא הנקודה שמחברת כל יהודי מכל מקום גאוגרפי או רוחני – לבית המקדש. ובכך מונעים מצב שבו רק העשירים, או רק ה"דוסים" או רק שיכבה קטנה כזו או אחרת בעם ישראל יש לה חיבור לבית המקדש. המשמעות של מצוות מחצית השקל היא שבכל יום כל יהודי יודע שמהו משלו קרב עכשיו על המזבח. יש לזה כוח חיבור גדול מאוד של עם ישראל אל הקודש.